

Сто дана владе поклопило се са убрзаним освешћењем домаћег јавног мњења да смо на прагу економске рецесије. Влада је добила веома добре оцене за свој досадашњи рад. То је последица чињенице да није ухваћена у већој грешци, али и чињенице да медији ову владу нису ни ловили у грешкама (као оне пре ње). Свеједно, новинари нису могли а да, током различитих обележавања првих сто дана, забринуте не питају шта влада намерава да предузме поводом кризе која нам долази. Добијали су веома умирујуће и оптимистичке одговоре, које су онда и сами оптимистички и умирујуће прослеђивали публици.

Наравно да влада треба да умирује јавност. Ако становништво захвати паника, економска криза брзо се претвара у катастрофу. Ипак, једна ствар је умирувати грађанство, а друга је предузимати стварне кораке да се криза умањи. Невоља је у томе што је ова криза таква да захтева другачије идеје од оних на које је наша елита навикла. Али, пошто тих идеја изгледа да нема, елита не ради ништа друго него што понавља неколико уопштених, умирујућих реченица.

Међутим, већ је уочено да је овај економски банкрот, који се одиграва у САД, истовремено и банкрот неких владајућих идеја. Најозбиљније је поткопана неолиберална догма да све треба само препустити банкарима и предузетницима, снизити порезе и укинути царине, па ће цело друштво брзо стићи у потрошачки рај. Захваљујући тој догми шпекулантски капитал освојио је само срце система. Сада држава треба да изврши операцију на отвореном срцу, како систем не би издахнуо. У помоћ се позивају знања из 1929, а аутори као што су Кејнс и Шумпетер одједном постају актуелни. Поново се може чути да држава ипак мора да брине о тржишту и да није све у капиталу, већ да има нешто и у раду.

Осим ове опште поуке о погрешности једне догме, Србија би требало да извуче и два посебна наравоученија. Прво се тиче рецепата који нам непрестано стижу управо са места где је данас средиште кризе. Они који су другоме, арогантно и у детаље, прописивали шта и како мора да ради показали су се као незналице и несолидни људи у својој сопственој ствари. Читава једна секција овдашњег неолибералног и еврореформског лобија није радила ништа друго до што нам је у бескрај понављала следећу реченицу: „Све је већ одавно смишљено, све је већ одавно познато, нема ми шта да мислимо, нема шта да се питамо, само треба дисциплиновано да следимо упутства која нам дају развијенији и паметнији”. Е па сада ти паметнији у једном дану морају да потроше 700 милијарди долара – што је 70 годишњих буџета целе државе Србије – само да би, док нешто боље не смисле, зауставили финансијски колапс.

Друга поука тиче се ЕУ. Одговор Брисела на кризу још није усклађен, па евро сада пада брже него долар (иза кога је ипак стала централизована држава). Док се не постигне договор, поједине европске земље почеле су да се спасавају како знају и умеју. Вероватно да ће на крају бити уговорена заједничка политика ЕУ у односу на економску кризу. Ипак, све прогнозе веле да ЕУ у 2009. пре очекује рецесија, него садашња стопа раста. То не значи да ће се ЕУ у 2009. распасти. То само значи да ће у ЕУ порасти општа

нервоза и да ће се смањити ионако већ посустали ентузијазам за даље проширење.

Већ неколико пута сам писао о томе да је лоше ако је ЕУ за нас једина алтернатива, односно да свака зрела елита мора да има и план „Бе”. Поготово је то нужно у земљи чији су односи са ЕУ додатно оптерећени тиме што су отцепљење Косова подржале поједине земље ЕУ. У околностима када су сви закупљени властитим спасавањем и када брзо нестаје жеље за ширењем, читав ЕУ пројекат у Србији лако може доћи у питање. Не видети то и не мислити о резервним излазима може само онај ко није у стању да разликује жеље и стварност.

Такође, наивно је претпоставити да ће и за саму Србију 2009. бити лака. Као што је упозорио Бранко Павловић, Србија годишње троши девет милијарди долара више него што заради. Једну трећину тога добијамо од приватизације, трећину добијамо од иностраних кредита, а трећину нам шаљу гастарбајтери. Финансијска криза у САД и ЕУ значи смањење инвестиција, што значи да ћемо теже продавати нашу имовину (ако ико буде хтео је да купи). Финансијска криза такође значи и скупље кредите, односно њихово теже добијање. Коначно, криза ће погодити и нашу дијаспору, која ће мање новца моћи да шаље у Србију. „Социјално одговорна” влада, која је и са оваквим стањем економије једва обезбедила новац за задовољење свих амбиција, имаће на располагању много мање финансијских средстава за ублажавање кризе. Не желим да злослутим. Али „лош живот” у 2008. години можда ће нам, већ за годину дана, изгледати као време сасвим пристојног благостања.

У том светлу треба процењивати и учинке ове владе. Тренутно можемо рећи да она од јула до октобра 2008. године није урадила ништа велико, нити добро, ни зло. Али, ако у октобру 2009. београдске улице буду препуне очајних штедиша и отпуштених банкарских службеника, баш то што, од јула до октобра 2008. године, она није урадила ништа, биће можда и главна ствар по којој ће се помињати ова влада.

политички аналитичар

[објављено: 16/10/2008]